Н. С. ЖҰБАНАЗАРОВА

ЖАС ЕРЕКШЕЛІК ПСИХОЛОГИЯСЫ ПРАКТИКУМЫ

Оқу құралы

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Н. С. ЖҰБАНАЗАРОВА

ЖАС ЕРЕКШЕЛІК ПСИХОЛОГИЯСЫ ПРАКТИКУМЫ

Оқу құралы

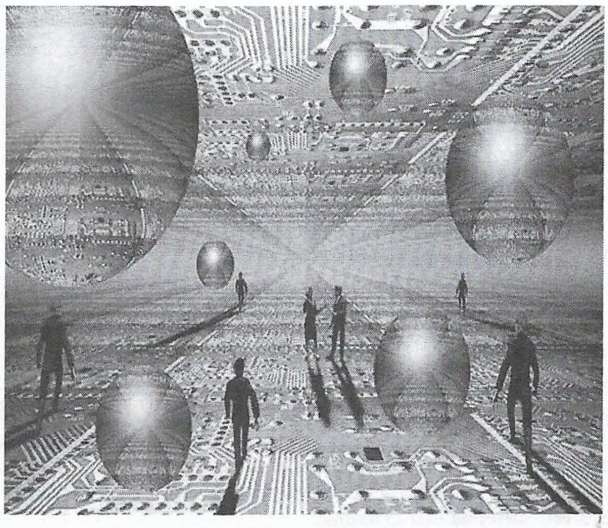

Алматы
2017

ӘОЖ 625.11(075.8)
Ж 13

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
Философия және саясаттану факультетінің
Ғылыми кеңесі және
(№ 5 хаттама 23желтоқсан 2016жыл)
Редакциялық-баспа кеңесі шешімімен ұсынылған*

Пікір жазғандар:
психология ғылымдарының докторы, профессор **Н.Қ. Тоқсанбаева**
психология ғылымдарының докторы, профессор **М.А. Перленбетов**
психология ғылымдарының кандидаты, доцент **М.Қ. Бапаева**

Жұбаназарова Н.С.
Ж 13 Жас ерекшелік психологиясы практикумы: оқу құралы / Н.С. Жұбаназарова. – Алматы, 2017. – 117 б.

ISBN 978-601-7394-05-9

Оқу құралында жас ерекшеліктері психологиясының тарихын қарастыру және елімізде қоғамдық өмірдің әлеуметтік-мәдени құнды-лықтары мен бағдарларының, соның ішінде қоғамдық практиканың білім беру саласында күрт өзгеруі орын алады. Осы жетістіктер субъектінің нақтылықтың онтогенездік дамуының жалпы теориясын құру үшін бастапқы материалды құрайды.

Мемлекеттік стандарттағы мамандарды даярлау талаптары бойынша «Жас ерекшелік психологиясы» курсының типтік оқу бағдарламасы негізінде жазылған оқу құралы жоғары оқу орындары студенттеріне, магистранттарға, оқытушыларға, психолог мамандарға, сонымен қатар жас ерекшелік психологиясы саласына қызығушылық танытып жүрген оқырмандарға арналған.

ӘОЖ 625.11(075.8)

ISBN 978-601-7394-05-9 © Жұбаназарова Н.С., 2017

АЛҒЫ СӨЗ

«Жас ерекшелік психологиясы бойынша практикум» онтогенездегі адам психикасының дамуын және оның жас тұрғысынан әртүрлі кезеңдеріндегі ерекшеліктерін зерттейтін психология саласы болып табылады. Бала психологиясын, ересек адамның жекелей дамуы психологиясын және геронтологиялық психологияны (карттык психологиясын) қамтиды.

Психология ғылым ретінде зерттеулердің объективті акикат көрінісі және тәжірибедегі зерттелетін заңдылықтарды ғылыми таным принциптерін жүзеге асырады.

Жас ерекшеліктері психологиясында баланың туылғаннан жасөспірімдік кезеңіне дейінгі онтогенездік психикасының даму заңдылықтары, балалық шақ психологиясы, жасөспірім шақ психологиясы, жастық шақ психологиясы, есею кезеңінің психологиясы (akmelogiya), картаю және карттық кезең психологиясы (gerontopsychology) мәселелеріне ерекше мән беріледі.

Адамның психологиялық дамуының қиындықтарын ескере отырып, Б.Г. Ананьев құрамында адам өмірінің барлық кезеңдері мен фазалары жайлы деректер бар және де адамның жеке дамуының тұтастығы мен бүтіндігін ашып көрсететін жас ерекшеліктері психологиясының бүтін жүйесін құру қажеттілігін атап көрсетті. Сондай-ақ, кезеңдер арасындағы өзара байланыс пен өзара ауысуды, кезеңдермен қоса жүретін қайшылықтарды ашып көрсету және адамның жеке дамуының теориясын құруға мүмкіндік беретін сензитивті және критикалық даму кезеңдерін анықтау қажет.

Осы мәселені шешу деректердің жүйелік анализіне сүйенетін кешендік зерттеулерде ғана жүзеге асуы мүмкін. Бұл түрдегі зерттеу әдістеменің ең кең ауқымына ғылыми негізделген таңдау жасалуының маңыздылығын қатаң түсінуді талап етеді: индивид, жеке адам, тұлға және қызмет субъектісі ретінде көп

24.Цукерман Г. А. Психология саморазвития: задача для подростков и их педагогов. — М., Рига, 1997.
25.Шевандрин Н. И. Психодиагностика, коррекция и развитие личности. — М., 1999.
26.Альманах психологических тестов. — М., 1995.
27.Бойко В. В. Энергия эмоций в общении: взгляд на себя и других. — М., 1996.
28.Практикум по экспериментальной и прикладной психологии// Под ред. А. А. Крылова. — Л., 1990.
29.Шванцара И. и др. Диагностика психического развития. — Прага, 1978.
30.Додонов Б. И. Эмоции как ценность. — М., 1987.
31.Жмуров В. А. Психопатология. — Иркутск, 1994. — Т. 2.
32.Ильин Е. П. Мотивы и мотивация. — СПб., 1999.
33.Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. — М., 1973.

МАЗМҰНЫ

Алғы сөз..3

І-тарау. ПСИХОМОТОРЛЫ ҚҰРЫЛЫСТЫ ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕРІ..5
1.1. Психомоторлы іс-әрекет эволюциясы 5
1.2. XX ғ. бірінші отызжылдығындағы психомоториканы зерттеу әдістері өмірлік-маңызды қозғалыстарды зерттеу әдістері 8
1.3. 4 және 16 жас аралығындағы балалар мен жасөспірімдерде моторлы дарындылықты зерттеуге арналған метрикалық бағам.....15
1.4. Балалар мен жасөспірімдердің моторикасын топтық зерттеу әдісі 39
1.5. Қол ептілігін зерттеу 47

ІІ-тарау . РОЗЕНЦВЕЙГ ТЕСТІ..54
2.1 Анализ үрдісі..75
2.2. Мазасыздық, ебдейсіздік және экстраверттілікті бағалау әдістемесі (Д. Моудсли бойынша). 77
2.3. «Эмоционалды бағыттылық» тест-анкетасы.............................81
2.4. Депрессия деңгейін анықтау шкаласы..83
2.5. Депрессияның деңгейін анықтау әдістемесі..............................85

ІІІ-тарау. ӨЗІНІҢ БІРБЕТКЕЙЛІК НИЕТІН ИГЕРЕ БІЛУ ШЕБЕРЛІГІН ҮЙРЕНУ..93
3.1. Мектепке дейінгілердің шектетілген мотивтер әсерімен өзінің бірбеткей ниетін ұстау шеберлігін танып-білу 93
3.2. Ерік мінез-құлқын тану 94
3.3. Ерте жастағы балалардың ерік әрекеттерін зерттеу 95
3.4. іс-әрекеттің мақсатты бағыттылығын зерттеу 97
3.5. Еерте жастағы балалардағы еркіндік белсенділігін зерттеу 98

ІV-тарау. СӘТТІЛІКТІҢ ҚИЫНДАУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ МАҚСАТТЫ САҚТАЙ БІЛУДІ ЗЕРТТЕУ 99
4.1. «Үлгі бойынша өрнекті орналастыру» әдістемесі 100
4.2. Б.Ф.Эльконинниң әдістемесі 101
4.3. А. Карстеннің әдістемесі..101
4.4. Мектепке дайындықты зерттеу 103
4.5. М.Рокичтің «құндылықтардың бағдарлауларының әдістемесі»..104

Глоссарий 109

Әдебиеттер 112